

HØRING OM GRUNNRENTESKATT PÅ HAVBRUK

Innspill og kommentarer fra Rostein AS, 15.12.2022

HØRING OM GRUNNRENTESKATT PÅ HAVBRUK

Om Rostein

Rostein har drevet i havbruksnæringen i 35 år og er blant verdens største brønnbåtrederi med 18 fartøy og rundt 250 ansatte. Vårt konsern er også hovedeier i verftet Larsnes Mek Verksted og 100% av våre fartøy er bygget i Norge. Våre norske ansatte, norskbygde fartøy driftet langs kysten, vårt verft med utallige norske underleverandører og vårt norske familieeierskap er alle synlige ringvirkninger av den norske laksenæringen. Vi har bygget brønnbåter i Norge for rundt 4,5 milliarder de siste 10 årene ved å reinvestere vårt samlede overskudd samt gjennom milliard-lån. Investering i brønnbåt har et perspektiv på 20-30 år og forutsetter politisk stabilitet og forutsigbare rammevilkår. Havbruksnæringen er en vesentlig premissgiver for hvordan fremtiden blir for mellom annet maritim sektor, og særlig for landets brønnbåtnering og verftsnæring.

Vi frykter nå tap av mulig produksjonsvekst av laks og en stagnasjon som en konsekvens av dramatisk endrede rammevilkår. Samtidig er vi positive til hensikten med å styrke kystkommuners økonomi. En reversering av reduksjonen av Havbruksfondets andel av laksevekst (fra 80% til 40%) kan være en løsning. Foreliggende forslag til grunnrenteskatt vil gå til staten og forslaget vil svekke kystkommunene ved redusert auksjonsproveny, selv om også produksjonsavgift og naturressursskatt er tenkt å gi et bidrag til oppdrettskommuner. Vi registrerer at flere lakseprodusenter er positive til å bidra mer gjennom økning i skattetrykket. Vi frykter likevel at kompliserte innretninger gjør at provenyet går tapt i økt administrasjon både i det offentlige og private samt at satser settes for høyt og vil medføre en betydelig skade av det vekstpotensialet vi har for laksenæringen i landet.

Innledende om forslaget

Forslaget skaper et inntrykk av at næringen i dag ikke betaler for bruk av kysten, selv om både vekstauksjoner og produksjonsavgift er særskatter for den angivelige grunnrenten. Derfor mener vi det er feil å fremstille dette forslaget som å innføre en grunnrenteskatt fordi den allerede eksisterer. Så vi leser høringen som en endring og da med betydelig innstramning av samlet grunnrenteskatt.

Vi er bekymret over konsekvensene forslaget vil få både for Norge som nasjon og det private næringslivet dersom en innfører forslaget slik det foreligger. I gjennomgang av forslaget greier vi ikke å se at en har vurdert totalt skattetrykk, herunder formueskatt ved norsk eierskap, og ei gjort greie for valg av svært høye satser. Vi er heller ikke i stand til å se at høringen tar for seg hvilke negative konsekvenser forslaget kan få for den enorme leverandørindustrien. Prosessen frem mot offentliggjøring av høringen har vært preget av et uforståelig hemmelighold og ser i hovedsak ut til å være utformet av miljø uten nødvendig næringskompetanse. Det hviler et betydelig ansvar å gå videre med forslaget med tanke på det skadeomfang endringene kan gi.

Vårt inntrykk er at nødvendig utredning og vurdering av mulige negative effekter for lakseprodusenter og særlig leverandørindustrien, ikke ser ut til å ha vært sentralt i arbeidet. Vi ser også en svekket tillit til politiske Norge, ettersom det i 2019 var bredt flertall på Stortinget for å forkaste en direkte grunnrenteskatt til fordel for innføring av produksjonsavgift. Med dette ser en at forankringer i Stortinget ikke gir nødvendig forutsigbarhet for rammebetingelser i Norge. Konsekvensen er redusert tillit hos internasjonale investorer og økte finansieringskostnader. Dette gjelder ikke bare laksesektoren, men tilliten til det norske politiske systemet, dets forutsigbarhet og transparens i prosesser med større skatteomlegging. For brønnbåtsektoren forventer vi

mellomlangsigtede og langsiktige konsekvenser av tapt vekst for våre kunder. I praksis gir dette vår sektor en tilbakevirkende kraft fordi historiske investeringer i fartøykapasiteter, påbegynte kontraheringer og forberedte kontraheringer er gjort basert på en annen vekstforventning enn vi nå vurderer kan legges til grunn.

Til illustrasjon – konsekvens av manglende utredning

For å underbygge behovet for en større utredning kan man se gjentatte saker i media hvor ulike miljø ønsker å «forklare» laksenæringen at normpriser ikke er en reell utfordring. Man tar for gitt at lakseprodusentene, på tross av at de har lyktes med å bygge opp en globalt ledende industri, må selv være ute av stand til å forstå betydningen av normpriser for sin egen næring. Subsidiært forklares næringens reaksjon med kunstig hevder å ha et problem med normpris kun for å motarbeide skatter.

Dersom en hadde utredet grundig og inkludert industriens kompetanse, så ville en nok sett at kontraktspriser er et nødvendig redskap i næringen for å opprettholde prioritet hos store internasjonale kunder og at prisene preges av konkurranse om disse kontraktene og at de normalt sett forventes å være til dels betydelig under spotpriser. Konsekvensen av fremlagte forslag vil da være at en betaler skatt på spot-priser og ikke på den kontraktsprisen som foredlingssekskapets kontrakter er bundet på. Ved en lav beskatning ville en kunne tatt en slik risiko, men med foreslåtte skattenivå så vil en slik risiko medføre stans i kontrakts-markedet. Selv om kontraktspriser kan medføre skattetilpasninger (vi er enig i utredningens vurdering av at dette kan være en mulighet), så rettferdiggjør ikke dette å innføre en normpris som kan ødelegge næringens fundamentale handelsmønster.

En god utredning ville forhindret all støy og skade som er påført av eksempelet over. Forslaget inneholder en rekke slike feilslåtte antakelser som skaper kaotiske forhold rundt regulering av skattenivået for næringen. Og i lys av at produsentene har signalisert vilje til å betale det beregnede skatteprovenyet kan vi bare håpe at nødvendig tid kan avsettes til grundigere vurdering av forslaget ved at beslutning om innføring blir utsatt. Da får man i noe grad rettet opp i en prosess som har gått for fort på et komplekst tema.

Nærmere vurdering av forslaget

Dersom regjeringen ønsker å beholde samt utvikle næringslivet i distriktene og havnæringene, må en ha et skattesystem som ikke diskriminerer privat eierskap og risikerer tap av dens kompetanse eller incitament for videre som eier og satse både innenfor og utenfor næringen. Vi ser allerede i dag også at et betydelig antall kompetente industribyggere, ledere og eiere som flytter fra Norge fordi deres eierskap er uttalt å ha blitt en for stor belastning for deres bedrifter på grunn av eierskatter. Slike forhold vil også ramme laksenæringen og vi er svært bekymret over manglende utredning og debatt rundt faktiske forhold bak utflytting fra landet.

Selv om forslaget ikke legger opp til at leverandørindustrien skal betale grunnrente, så er vi bekymret for konsekvenser av forslaget og skuffet over prosessen og usikkerheten den skaper. Det er anslått et foreløpig verditap på rundt 170-180 milliarder etter lanseringen av skatteforslaget. Tallet er sum av reduserte konsesjonsverdier, utsatte og kansellerte investeringer, samt 50%-60% lavere proveny fra vekstauksjon. I tillegg kommer ikke-målbare effekter i form av tapt tillit både nasjonalt og internasjonalt, og den økte finansieringskostnaden dette gir langt utenfor laksenæringen. Innføring av skattesystem som gir samlet skattetrykk på over 100% for en rekke selskap, er å anse som

konfiskering av private eierdeler og skaper ikke et inntrykk av et samfunn med rettssikkerhet og forutsigbarhet for næringsliv og investorer.

Vi har i landet en stor kompetanse på finans, skatt, næringsliv og lakseproduksjon og burde være flinkere i Norge enn å påføre oss selv slike omfattende økonomiske skader – kun for å hente et proveny på rundt 2% av det beregnede verditapet.

Vi legger til grunn at de mangfoldige negative uttalelser om næringen, utbytteneivåer, milliardærer, superprofitt og nedsnakk fra blant annet sentrale politikere, ikke er bakenforliggende årsaker til valg av fremgangsmetode og skatteomfang. Det er nemlig slik at suksess skaper grobunn for langsiktig vekst og utvikling slik at velferden i Norge i fremtiden kan finansieres av et ennå større grunnlag enn i dag. Dette krever dog langsiktighet og kapital til videreutvikling, og både den særnorske formueskatten og den foreslåtte grunnrenteskatten reduserer investeringskapitalen i sektoren og langs kysten. Ikke minst skaper formue- og utbytteskatten i seg selv et lovpålagt behov for å årlig tappe selskapene for milliarder – paradoksalt nok noe flere statsråder har trukket frem til fordel for å økte skatter ytterligere fordi næringen fremstår med sine utbytter som «grådige» og «rike». Forventninger om økte eierskatter med ny regjering var også årsaken til ytterligere økning av utbytte i 2021 hos en rekke selskaper, slik at i disse tilfellene er jo nivået ikke representative. En ser for øvrig ikke ut til å forstå fullt ut at industrielle eierskap i aksjer medfører beskatning av verdier som ikke står på en konto, men som er aksjer i et selskap. Eierskatter er derfor for alle praktiske formål en bedriftsskatt og må inkluderes i beregninger av samlet skattebelastning av næringslivet.

Uavhengig av hvordan et selskap går rundt økonomisk, må det altså årlig utbetale finansiere eiernes utbytteskatt og formueskatt. Deler av utbyttet er selvsagt pleie av aksjonærene som har finansiert selskapet med kapital, og dette er et prinsipp som f.eks oljefondet nyter godt av når det plasserer 12.000 milliarder i utenlandske bedrifter – den avkastningen er jo hovedårsaken til at oljefondet faktisk plasserer penger i disse bedriftene! I det hele så fremstår det altså som svært kortsiktig å tappe ut vekstkapital fra en av Norges få internasjonalt konkurransedyktige vekstnæringer og en gavepakke til konkurrerende produsentland. Skal det legges til rette for at næringen støttes for økt vekst må det lages et opplegg som treffer bedre og skaper vekstvilkår for denne delen av bærekraftig, subsidiefri norsk matproduksjon.

Det er heller ikke slik at næringens lønnsomhet kan måles i absolutte tall. Vurderinger må se næringen over lengre tidsperioder og vurdere kapitalavkastning i videre forstand ettersom spesielle forhold som gjerne høy EK i produksjonsselskapet og lav avkastning i landbaserte ledd, lett kan gi et skjevt bilde av høyere lønnsomhet enn det som er tilfelle for næringen. Det er jo svært sentralt å vurdere grundig om det foreligger en betydelig og ubeskattet verdifull bruk av fellesskapets ressurser før en faktisk vedtar nye skatter.

Skal distriktene ensidig rammes av grunnrenteskatter, når en vesentlig del av fellesskapets investeringer som gir glede og verdiøkninger i områder rundt sentrale strøk som Oslo, ikke beskattes særskilt? Det er jo allerede havnæringene som har finansiert en betydelig del av fellesskapets investeringer, uten at de gir størst nytte til disse. Konsekvensen er da at en opererer med distriktsskatter og motarbeider spredt bosetning og utvikling av en økonomisk bærekraftig og selvstendig kyst. Høringens forslag forsterker denne problematikken.

Forslag om bunnfradrag kan derimot virke positivt fordi dette nettopp gir reduksjon eller fradrag fra det vi mener er et skadelig skattenivå. Bunnfradraget kan også medføre at små selskaper vokser og at nye tilkommer og dette kan isolert sett styrke klyngedynamikken og lokalt eierskap langs kysten. Men bunnfradraget burde vært større og sikrer heller ikke de større selskapene en anstendig avkastning før de foreslåtte høye skattesatsene slår inn. Tvert imot kan forslaget medføre oppsplitting av store

selskaper og skape negativ ustabilitet i hele næringen. Vi ønsker å være tilbakeholdende med å selv komme med løsninger, men flere nivå av bunnfradrag kunne nok vært fordelaktig å utredet dersom en står fast på å innføre grunnrenteskatt.

Den store bredden i uttalelser fra regjeringsparti om årsak og rettferdiggjøring av grunnrenteskatten, er i seg selv svært problematisk. Det er umulig å forstå hva som er klare kvalifiserende kriterier for en næring å få innført grunnrenteskatt og dette skaper frykt i andre næringer. For eksempel er det nå en tredje bølge med torskeoppdrett og næringen har vært forsøkt oppbygget av investorer i mange år. Man kan ikke ut fra utredningen forstå om torskeoppdrett skal utsettes for grunnrentebeskatning i fremtiden, men ut fra politiske uttalelser kan man sitte igjen med et inntrykk av at dette vil kunne inntreffe når en næring blir stor nok og lønnsom nok. Men før den tid skal privat kapital få ta all risiko og arbeid med å bygge den opp, så kommer staten inn og skatter kontantstrømmen om en lykkes. Derfor gir altså høringen skadevirkninger utover laksenæringen og som brønnbåtrederi vil vi bli rammet av redusert vekst innen transport av torsk som en del av vårt tjenestespekter. Og vil enhver næring/distriktsnæring med lønnsomhet være kandidat for særskatter med opportunistisk begrunnelse som etableres på veien?

Høringens beskrivelse av næringen

Vi kjenner oss ikke godt igjen i måten næringen er beskrevet i høringsnotatet. Det er estimert at næringen hadde over 53.000 direkte ansatte og rundt ytterligere 53.000 indirekte ansatte i 2023. Man må være varsom når en skal gjøre større skatteendringer for en så betydningsfull næring. Næringen har f.eks etter vårt syn ikke vært preget av «superlønnsomhet» men har tvert imot hatt en krevende reise for å bli stabilt lønnsom. Korrigert for svingninger og risiko så har ikke vårt inntrykk vært at den har vært spesielt lønnsom over tid.

Å innføre en skatt bør basere seg på forventninger om fremtiden og ikke fortiden og en kan ikke automatisk tilskrive overskudd i næringen til å være «grunnrente» ettersom næringen har gjort betydelige investeringer i metoder, teknologi, markedsarbeid, distribusjonskanaler etc som gir etterspørsel og lønnsomhet. Er det til eksempel slik at bruk av sjøareal skal ha økt leiepris fordi laksenæringen selv fikk økt lønnsomhet når den innarbeidet laks som råstoff i sushi-segmentet? Eller innsats i merkevarebygging?

Vi mener at skatten ikke er nøytral og at resterende kapital til investeringer reduseres betydelig, noe som må forventes å påvirke fremtidig investeringskapasitet. Incitamentet er også betydelig påvirket, ettersom arbeid og risiko i for stor del vil gå til beskatning dersom prosjekter lykkes. Kapitalen vil forventes å søke seg til andre sektorer eller laksevekst i utlandet, enn videre vekstinvesteringer i Norge. Vi frykter også avarter av forslaget som kan gi incentiv for inn-sourcing av brønnbåtvirksomhet eller andre utilsiktede og vridende effekter.

For å underbygge nøytraliteten i skatten blir det hevdet at en lønnsom investering før grunnrenteskatt også er lønnsom etter. Vi mener dette er feil på to plan. Det ene er at lånefinansierte investeringer medfører finanskostnader som det ikke blir gitt fradrag på, og selv kontantstrøm-avskrivbare investeringer må forutsettes lånefinansiert med 70%-80%. Det andre er premisset om at redusert lønnsomhet i seg selv ikke vil kunne påvirke investeringer. Dette er en forutsetning som svekkes jo nærmere en kommer 100% skatt. I teorien lagt til grunn ser det ut til at en vil selv med 100% skatt fortsatt investere fordi en da får 100% fradrag. I realiteten vil nok nivå på skatter påvirke incentiv til å være fortsatt eier av lakseselskap, investere i prosjekt i selskapet, lede selskapet, ha investeringskapasitet og være finansierbar i den forstand at selskapet vil kunne låne

penge og betjene gjelden. Ikke minst vil eierne skille mellom kontantstrøm som går til skatt og kontantstrøm som går til eierne.

Internasjonalt skattenivå

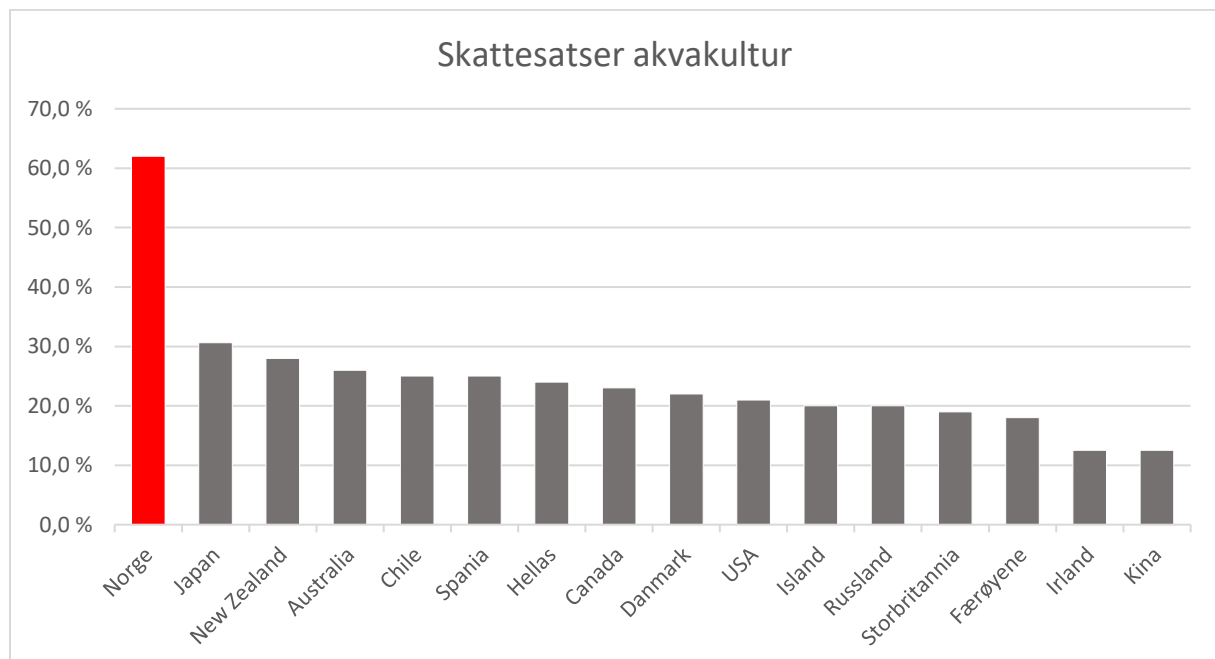
Generell bedriftsskatt på 22% har blitt satt for å være internasjonalt konkurransedyktig og vi savner en tilsvarende vurdering av dette forholdet når det kommer til beskatning av laksektoren. Særlig fordi nyere metoder for å produsere laks gjør næringen betydelig mer mobil. Både offshore/landbasert/subsea/flytende lukket er løsninger som åpner for oppdrett i nye havområder både i eksisterende og nye lakseproduserende land.

Det er sentralt å vurdere Norge sitt skattenivå opp mot dagens alternative produksjonsland. 71% av verden dekkes av sjø og vi mener at høringen legger opp til at Norge sitt sjøareal er mer verdifull enn vi forventer det vil være inn i nær fremtid.

Vi ser at retrospektivt kan Norge sin langstrakte kyst og golfstrømmens effekt på temperaturer ha gitt gunstige forhold en finner på begrensede overflater i havrommet, men at internasjonal konkurranse nå melder seg mye sterkere. Vi ser også at nasjoner opererer med halv skatt og en rekke støtteordninger for å tiltrekke seg kompetanse og kapital til prosjekter innen akvakultur. Norge sin klare dominerende markedsandel som produsentland er allerede falt til under 50%.

For å illustrere hvordan foreslått skattenivå i Norge (sær-norske eierskatter er ikke inntatt), har vi satt opp en graf under som viser hvor lite konkurransedyktig Norge blir mot internasjonale rammevilkår og det er helt tydelig at Norge nå velger å prise seg ut. Vi mener Norge må tilby konkurransedyktige og stabile betingelser for næringslivet og dets eiere.

(kilde KPMG, 2021. For Færøyene er det fra 2023 foreslått et trinnbasert tillegg som knyttes til nivå på laksepris):

Anbefaling

Vårt samlede syn er at pågående forslag bør parkeres og at det må gjøres en større utredning før endringer eventuelt innføres.

Med hilsen

Glen Bradley, styrets leder
Rostein AS, Rofisk AS

